

מראי מקומות - חגיגה יח.

א. קצירה ביום טוב מי שרי

הק' הטורי אבן, למה אינו מותר, הא אוכל נפש היא. ובשלמא לשי' הראשונים דס"ל דהיתר הוא רק מלישה ואילך, ל"ק, אבל לשי' דס"ל דהכל מותר מן התורה, אלא דחכמים אסרו מלאכות הנעשים לימים הרבה, כקצירה וטחינה וכו', א"כ מהי קו' הגמ'. ות"י דכיון דלא שרי מה"ת אלא קצירה ואסיפה מעוטה לצורך אוכל נפש, ולא הרבה לצורך חול, אי"ז קרוי חג הקציר וחג האסיף בשביל קצירה ואסיפה מעוטה כזו. אולם הק' למ"ד דס"ל הואיל, וא"כ מן התורה יכול לבשל מיו"ט לחול, וא"כ הדרה קו' לדוכת'י, דאין איסור דאורייתא לקצור, ע"ש שהאר"ק בזה.

ב. מכלל דתרווייהו ס"ל דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה

כ' תוס' דלכא' משמע מסוגיין דאיסור מלאכה בחוה"מ הוא מדאורייתא, מהא דהגמ' מביאה כמה דרשות לזה. אבל הק' דא"כ איך שייך היתר דבר האבד וכמה מלאכות דשרינן, דהא אין שייך לחלק כן מדאורייתא. ועוד הק' כמה קו', וסיים די"ל דכל האיסור הוא מדרבנן, וכל הדרשות אסמכתות בעלמא הם. וכך היא שי' הרמב"ם, והרא"ש, והטור, ועוד. אולם יש הרבה ראשונים דס"ל שהוא מדאורייתא ממש, וכבר דייק כן הטור בדעת הרי"ף, וביאר הביאור"ל (ריש סי' תק"ל) דהרא"י היא מהא דהביא כל הבריות של גמון כצורתן, ולא כ' דאסמכתות ניהו. וכן הביא דכמה ראשונים ביארו הא דא"י (פסחים קיח). המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז, דהיינו דעושה מלאכה בחוה"מ, כן פ"י הרשב"ם שם, ורש"י ור' יונה באבות (ג', י"א), ולדבריהם כ' תוס' דאין שייך לומר כן אם האיסור מלאכה בחוה"מ הוא רק מדרבנן. ויש שי' ג', שהוא דעת הרמב"ן (הובא בנ"י במ"ק א'), דמטיל פשרה ביניהם, דמדאורייתא אינן אסורין אלא מלאכות שאינן לצורך המועד, וגם אינן דבר האבד, אבל אם יש צורך המועד או דבר האבד, אפי' מעשה אומן או טירחא יתירא, כל זה מותר מן התורה. ושוב באו רבנן ואסרו קצת כמו שיתבאר בהמשך מכלתינן [כגון מעשה אומן אפי' לצורך המועד, או טירחא יתירא אפי' בדבר האבד, כמבואר בסוגיין].

ולדינא, סתם הטור (תק"ל) כדעת אביו הרא"ש דמלאכה בחוה"מ מדרבנן. וכ' הב"י שם דנראה דמלאכת חוה"מ הוא מדאורייתא, ומה דיכולים חכמים להקל, הביאור הוא דמסרה הכתוב לחכמים לאסור המלאכות שנראו להם לאסור, אבל המלאכות האסורות הם אסורות מן התורה. וע' בביאור הלכה שם דהביא הרבה ראשונים דס"ל דאסור מדאורייתא, ולכן כ' דאף דמשמע דדעת השו"ע להקל מספק, דהיינו דתפס לעיקר כדעת הראשונים שהוא מדרבנן (וצע"ק מדברי הב"י בסי' תק"ל הנ"ל דכ' דנראה לו שהמלאכות הם מדאורייתא), מ"מ אפשר שלא ראה כל הני ראשונים, ולכן הסיק הביאור"ל שאין למהר להקל בספק כי אם בצורך גדול.

ג. ר' יונתן אומר אינו צריך, ק"ו וכו'

ע' בטורי אבן (באמצע ד"ה לימד), שהעיר דאם ק"ו הוא מיו"ט לחוה"מ, א"כ לימא דכל מלאכות שאסורים ביו"ט אסורים גם בחוה"מ (ואם הכל מדרבנן הוא, וקרא אסמכתא בעלמא, ל"ק כ"כ, אבל אם מדאורייתא הוא, ודרשה גמורה הוא, שפיר הק'). וע"ש שביאר דבאמת ר' יאשי' ור' יונתן לא דברו אלא לענין חוה"מ פסח, אבל לענין חוה"מ סוכות למדים מדרשת ר' יוסי הגלילי שהביא הגמ' אח"כ. ולענין חוה"מ פסח, ר' יאשי' לומד כן מקרא דאת חג המצות תשמור שבעת ימים, ור' יונתן לומד כן מק"ו. וכיון דלמדים עיקר מלאכת חוה"מ מהא דסוכות, א"כ ליכא למימר דבחוה"מ פסח אסור בכל מלאכת יו"ט, דחוה"מ סוכות יוכיח, שיש קדושה לפניו ולאחריו, וקרוי מקרא קודש, ואפ"ה אין אסור בדבר האבד.

ד. ולא הניחם ר' טרפון... יום טבוח הי'

ודייק המשנה למלך (כלי המקדש ג, ט) דרך יום א' אחר יו"ט אסור, ושאר הימים מותרים, ואם טעם האיסור הספד משום האנשים שהיו מקריבין קרבנותיהם באותו יום, א"כ מ"ש יום א' משאר הימים. אלא מאי, משום שיום טבוח הוא, ולא הי' אחר השבת, ואין שייך גזירה משום הצדוקים, ולכן אסורים בהספד. אבל תמה, דא"כ יוצא דר' טרפון ס"ל כב"ש, דלכית הלל הא אין יום טבוח כלל אא"כ חל עצרת בשבת. ועוד הק' על השו"ע (או"ח תצ"ד), דפסק דאסור להתענות ביום אחר שבועות, ולא כ' כן בכל הימים טובים. ולכא' משמע דהאיסור תענית הוא משום יום טבוח, וק' כנ"ל, שהרי רק ב"ש צריך יום טבוח. והביא מהמג"א (שם, ג'), שכ' דהאיסור להתענות אחר שבועות הוא משום דכשחל עצרת בשבת צריך יום טבוח, וכ' דזה ודאי תמוה, דאדרבה, כשחל בשבת מותר בהספד ובתענית משום הצדוקים, ובאמת ק' מה שהשו"ע לא חילק וכ' דכשחל עצרת בשבת דאז מותר יום א' בתענית, אלא משמע דס"ל דכלל אופן אסור. ולכן כ' לבאר דברי ר' טרפון באו"א, דהיינו דמה שמנע ההספד ביום שאחר יו"ט, לא הי' משום שהי' יום הקרבת קרבנות, ואינו ענין לב"ש וב"ה כלל, אלא משום שכל יום שאחר יו"ט אסור בהספד ובתענית, אבל היכא שהי' חול ביום שלאחר שבת, אז הי' מותר בהספד ותענית, להוציא מלבן של הצדוקים. ואף דמדברי המקשן מבואר דס"ל דמה דר' טרפון אסר ההספד ביום זה, היינו משום יום טבוח, אבל ע"כ צ"ל דלא ידע שהי' משום אסור חג.

אולם ע' בתוס' רי"ד, דג"כ העיר דיוצא דר"ט ס"ל כב"ש, וביאר דאפי' לב"ה דס"ל דא"צ יום טבוח, לפי שיכולים להקריב קרבנותיהן ביו"ט, מ"מ מסתמא אין כל ישראל יכולים להקריב שלמי חגיגה ועולות ראיי' שלהם ביום ראשון, והרבה מקריבין ביום ב', ולכן הי' יום שני אסור בהספד ותענית משום יום טבוח, וכיון שעיקר הקרבתו הי' ביום שני, לכן אסור יום ב' בהספד ותענית, וגם משום דלא נוכל לעשות מכולם יו"ט אלא יום א' (ולא ביאר למה, וצ"ע).